

Huvudman

Strängnäs kommun
barn-ochutbildningsnamnden@strangnas.se

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Mariefreds skola i Strängnäs kommun.

Beslutet i korthet

Skolinspektionens tillsyn i Mariefreds skola visar att det finns brister i flera centrala delar av verksamheten. Det handlar om brister som att undervisning inte bedrivs av legitimerade och behöriga lärare samt hur undervisningen planeras och bedrivs för nyanlända elever. Det handlar också om arbetet med extra anpassningar och att identifiera, utreda och ge elever det särskilda stöd som de har rätt till. Vidare handlar det om arbetet med att arbeta strukturerat och uthålligt för att eleverna ska tillförsäkras en studiemiljö som präglas av trygghet och studiero. Slutligen finns brister i betygssättningen.

Dessa brister påverkar och förstärker varandra. Att tjänstefördelningen inte i första hand utgår från lärarnas behörighet - och att lärare därmed inte har tillräckliga ämneskunskaper och inte har utbildning i ämnets didaktik - innebär sämre förutsättningar för lärarna att ge såväl ledning som stimulans som extra anpassningar till de elever som behöver sådana. Förutsättningarna för lärarna att ge extra anpassningar påverkas också av att det har saknats nödvändiga underlag för att kunna planera undervisningen för nyanlända elever samt att dessa elever inte ges studiehandledning på modersmålet enligt skollagens krav. När elever inte får det stöd de behöver ökar risken för såväl frånvaro som bristande studiero.

Tillsynen visar att bristerna i stor utsträckning är kopplade till styrningen och ledningen av skolan, på såväl huvudmanna- som rektorsnivå. Detta visar sig bland annat i avsaknaden av tydliga och väl förankrade arbetssätt och rutiner, till exempel kopplat till arbetet med att identifiera, anmäla och utreda elever i behov av särskilt stöd. Det tar sig också uttryck i att det på skolan saknas gemensamma och förankrade ordningsregler för arbetet med att skapa studiero. Vidare har huvudmannen inte säkerställt att det på skolans finns en aktuell och ändamålsenlig plan mot kränkande behandling, för att på så sätt förvissa sig om att det på skolan

bedrivs ett strukturerat och uthålligt arbete för att tillförsäkra eleverna en trygg studiemiljö. Huvudmannen har inte heller sett till att tidigt få information om att elever bedöms ha upprepad eller längre frånvaro.

Tillsynen visar att vissa av bristerna har identifierats av skolledningen vid tiden för Skolinspektionens besök och att ett arbete har påbörjats för att avhjälpa dessa brister. Det gäller främst arbetet kopplat till att tillförsäkra eleverna en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Strängnäs kommun att senast den **29 februari 2024** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande mottagande och undervisning av nyanlända elever, frånvaro, extra anpassningar och särskilt stöd, arbetet för att skapa trygghet och motverka kränkande behandling, arbetet för att skapa studiero samt betygssättning. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Strängnäs kommun att senast den **19 augusti 2024** ha vidtagit nedan angiven åtgärd avseende brist rörande undervisning av legitimerade och behöriga lärare (p. 1 nedan). Den vidtagna åtgärden ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Strängnäs kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Strängnäs kommun ska vidta följande åtgärder

Undervisning av legitimerade och behöriga lärare

1. Se till att undervisningen i så stor utsträckning som möjligt bedrivs av lärare som är legitimerade och behöriga för den undervisning de bedriver. Huvudmannen ska i samband med redovisningen den 19 augusti 2024 inkomma med en lärarförteckning som visar respektive lärares legitimation och behörighet, vilka ämnen och årskurser läraren bedriver undervisning i samt, om så är fallet, i vilka av dessa undervisningsämnen och årskurser lärare saknar behörighet för. (2 kap. 13 och 18 §§ skollagen)

Mottagande och undervisning av nyanlända elever

2. Se till att den bedömning som görs av nyanländas kunskaper finns tillgänglig för lärarna och beaktas vid planeringen av undervisningen. (3 kap. 12 c-d §§ skollagen)
3. Se till att senast den 8 januari 2024 upprätta individuella studieplaner enligt skollagens krav för de nyanlända elever som mottagits i skolväsendet på högstadiet. Studieplanerna ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den 29 februari 2024. (3 kap. 12 g § skollagen)

Frånvaro

4. Se till att rektorn, när en utredning om elevens frånvaro har inletts, anmäler frånvaron till huvudmannen. Rektorn ska tillsammans med representanter för elevhälsan samt mentorerna på skolan senast den 8 januari 2024 identifiera och dokumentera vilka elever som bedöms ha upprepad eller längre frånvaro och när dessa har anmälts till huvudmannen. Huvudmannen ska inkomma med denna dokumentation i samband med redovisningen den 29 februari 2024. (7 kap. 19 a § skollagen)

Extra anpassningar och särskilt stöd

5. Se till att de elever som har bedömts vara i behov av extra anpassningar ges detta stöd inom ramen för den ordinarie undervisningen. (3 kap. 5 § skollagen)
6. Se till att rektorn senast den 8 januari 2024 tillsammans med samtliga lärare som bedriver och därmed ansvarar för undervisningen, identifierar och dokumenterar vilka elever som, trots extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, befaras inte uppfylla de betygskriterier som minst ska uppfyllas. Huvudmannen ska inkomma med denna dokumentation i samband med redovisningen den 29 februari 2024. (3 kap. 7 § skollagen)
7. Se till att rektorn för varje elev som identifieras i samband med åtgärd 7 ovan, samt för varje elev som därutöver anmäls kunna vara i behov av särskilt stöd, skyndsamt startar en utredning om respektive elevs behov av särskilt stöd. Rektorn ska dokumentera vilket datum en utredning har startats för respektive elev. Huvudmannen ska inkomma med denna dokumentation i samband med redovisningen den 29 februari 2024. (3 kap. 7 § skollagen, Lgr22 2.8 Rektorns ansvar)
8. Se till att utarbeta aktuella åtgärdsprogram för varje elev som bedöms ha behov av särskilt stöd. Rektorn ska senast den 8 januari 2024 tillsammans med lärare, biträdande rektorer och representanter för elevhälsan identifiera och dokumentera vilka elever, som trots att de ska ges särskilt stöd,

inte har ett aktuellt åtgärdsprogram. Huvudmannen ska inkomma med denna dokumentation i samband med redovisningen den 29 februari 2024. (3 kap. 9 § skollagen)

Arbetet för att skapa trygghet och motverka kränkande behandling

9. Se till att det upprättas en ny plan mot kränkande behandling. Planen ska innehålla en översikt av de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Planen ska även innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna i nuvarande plan har genomförts ska tas in i den nya planen. Den nya planen mot kränkande behandling ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den 29 februari 2024. (6 kap. 8 § skollagen)
10. Se till att vid minst ett tillfälle före den 8 januari 2024 klargöra skyldigheten för all skolpersonal att vid kännedom om att en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling göra en anmälan till rektorn. Huvudmannen ska dokumentera hur och när informationen har förmedlats. Dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den 29 februari 2024. (2 kap. 34 § andra stycket och 6 kap. 10 § skollagen)
11. Se till att all personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten anmäler detta till rektorn. Rektorn ska dokumentera hur många sådana anmälningar som inkommit under perioden 13 november 2023 till 22 februari 2024. Dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den 29 februari 2024. (6 kap. 5 och 10 §§ skollagen)

Arbetet för att skapa studiero

12. Se till att det finns ordningsregler för skolan, och att dessa utarbetas under medverkan av eleverna. Ordningsreglerna samt en redogörelse för hur eleverna har medverkat vid utarbetandet ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den 29 februari 2024. (5 kap. 5 § skollagen)
13. Se till att rektorn startar en utredning om en elev vid upprepade tillfällen stört ordningen, uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarigare förseelse. Huvudmannen ska i samband med redovisningen av vidtagna åtgärder den 29 februari 2024 inkomma med en redogörelse för hur många utredningar som rektorn startat under perioden 13 november 2023 till 22 februari 2024 samt inkomma med samtliga utredningar av ordningsstörande beteende som genomförts under samma period om sådana gjorts. (5 kap. 9 § skollagen)

Betygssättning

14. Se till att betyg beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg sätts. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska rektorn se till att beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Rektorn ska dokumentera vilka lärare utan legitimation som ska besluta om betyg höstterminen 2023, samt vilken eller vilka lärare som ska besluta om betyg tillsammans med dem. Dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den 29 februari 2024. (3 kap. 14 och 16 §§ skollagen)
15. Se till att den eller de som beslutar om ett betyg daterar uppgiften i betygskatalogen och förser uppgiften med egenhändig signatur eller i förekommande fall författingsenlig elektronisk signatur. (7 § Skolverkets föreskrifter [SKOLFS 2011:123] om betygskatalog)

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen Strängnäs kommun en anmärkning rörande bristen gällande studiehandledning på modersmålet. Strängnäs kommun ska senast den 29 februari 2024 vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalad brist. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser undervisning under ledning av lärare och undervisning i svenska som andraspråk.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 330, 581 03 Linköping. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr SI 2023:5518) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys våren 2023 inlett en tillsyn av Mariefreds skola i Strängnäs kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Mariefreds skola följer gällande bestämmelser om undervisning under ledning av lärare, att undervisningen bedrivs av legitimerade och behöriga lärare, undervisning i svenska som andraspråk, studiehandledning på modersmålet, mottagande och undervisning av nyanlända elever, frånvaro, extra anpassningar och särskilt stöd, trygghet och studiero samt bedömning och betygssättning.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan, rektorn och biträdande rektorer samt lektionsobservationer mellan den 12 och 14 september 2023. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bland annat frånvarostatistik och åtgärdsprogram. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Undervisning av legitimerade och behöriga lärare

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med rektorn, biträdande rektorer och lärare framgår att tjänstefördelningen på lågstadiet och delvis på mellanstadiet utgår från ett så kallat klassläraresystem, vilket innebär att en lärare bedriver nästan all undervisningen i en klass. I intervjun med rektorn och biträdande rektorerna framkommer att en större andel av undervisningen på lågstadiet skulle kunna bedrivas av behöriga lärare om tjänstefördelningen istället baserades på lärarnas behörighet. Vidare framgår av intervjun att anledningen till den nuvarande tjänstefördelningen är att skolan traditionellt har tillämpat ett klassläraresystem och att detta anses gagna elevernas trygghet. I intervju med lärare framkommer att klassläraresystemet också tillämpas under höstterminen 2023 i årskurs 4, medan tjänstefördelningen under vårterminen 2024 i större utsträckning kommer att utgå från lärarnas ämnesbehörighet. Lärarna uppger att det är möjligt att öka andelen behöriga lärare på såväl lågstadiet som mellanstadiet genom att utgå från lärarnas behörighet vid tjänstefördelningen.

Av inskickad läraryrteckning framgår att en klass på lågstadiet saknar behörig lärare i ämnet matematik och en annan i de naturorienterade ämnena, trots att lärare med behörighet för att bedriva undervisningen i dessa klasser finns tillgå på skolan. På samma sätt framgår av läraryrteckningen att undervisningen i till exempel ämnena engelska, matematik och de naturorienterade ämnena i flera klasser på mellanstadiet bedrivs av obehöriga lärare, trots att behöriga lärare i dessa ämnen finns på skolan.

Av intervjun med rektorn samt lärarförteckningen framgår att undervisningen även på högstadiet bedrivs av lärare som saknar legitimation eller behörighet för den undervisning de bedriver. Särskilt gäller det i skolans två särskilda undervisningsgrupper. Rektorn uppger att målet är att öka andelen behöriga lärare i dessa grupper men att det ännu inte varit möjligt med nuvarande personalstyrka. Enligt rektorn påverkar också lärarens förmåga att skapa goda relationer till eleverna och att lärare kan behärska lågaffektivt bemötande rektorns tjänstefördelning kopplat till dessa undervisningsgrupper. Rektorn uppger även att behovet av kontinuitet i personalgruppen som arbetar i de särskilda undervisningsgrupperna är viktigt att beakta.

Rättslig reglering

Enligt skollagen får endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning bedriva undervisningen. (2 kap. 13 § skollagen)

Vidare framgår av skollagen att om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven enligt 13 § eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får en annan lärare eller förskollärare, bedriva undervisningen. En sådan lärare eller förskollärare ska

1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och
2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. (2 kap. 18 § skollagen)

Av förarbetena till skollagen betonas att utgångspunkten ska vara att undervisningen bedrivs av lärare eller förskollärare med en utbildning inriktad mot denna undervisning (prop. 2019/10:165 s. 269).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolan brister i att erbjuda eleverna en undervisning som bedrivs av legitimerade och behöriga lärare. Tillsynen visar att organiseringen av utbildningen inte utgår från styrdokumentens krav på att undervisningen ska bedrivas av legitimerade och behöriga lärare. Det gäller huvudsakligen undervisningen på låg- och mellanstadiet och för elever som går på högstadiet i skolans särskilda undervisningsgrupper. Skolinspektionens utredning visar vidare att eleverna skulle få undervisning av behöriga lärare i fler ämnen om undervisningen istället organiserades utifrån lärarnas behörigheter. Att tryggheten för eleverna skulle främjas av att de undervisas av färre lärare kan inte anses utgöra särskilda skäl för att frånga kravet på legitimation och behörighet, och påverkar således inte Skolinspektionens bedömning.

Mottagande och undervisning av nyanlända elever

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med lärare, elevhälsan och rektorn framgår att resultatet av bedömningen av nyanlända elevers kunskaper inte beaktas vid planeringen av elevernas undervisning. Av intervjuer med lärare framgår att lärarna inte får någon information om nyanländas kunskaper och att de därför saknar förutsättningar att planera undervisningen utifrån vad eleverna kan. Lärare uppger till exempel att resultatet av Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper steg 1 och 2 ibland saknas för vissa elever. Lärare har själva eftersökt resultatet av bedömningen i elevernas akter men inte lyckats få tag på dem. Rektorn bekräftar att bedömningar för nyanlända elever har saknats på skolan. I intervjuer med såväl lärare som elevhälsan framkommer att nyanlända elever placeras i klass och ges undervisning i alla ämnen utan att hänsyn tas till deras kunskaper, vilket enligt de intervjuade innebär att det i praktiken saknas förutsättningar för dessa elever att lyckas med skolarbetet. Huvudmannen uppger i en komplettering till Skolinspektionen den 4 oktober 2023 att alla nyanlända elevers resultat av kartläggningsmaterialet steg 1 och 2 nu finns på skolan.

Vidare framgår av kompletterande uppgifter från huvudmannen samt av uppgifter från rektorn inför tillsynen att det inte har upprättats individuella studieplaner för nyanlända elever som tagits emot på högstadiet. Enligt huvudmannen finns fem nyanlända elever på skolan som tagits emot på högstadiet. Rektorn uppger att inga elever på skolan har individuella studieplaner.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att en nyanländ elevs kunskaper ska bedömas om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig. Om det behövs ska en sådan bedömning göras även för en elev som har varit bosatt utomlands och som har påbörjat sin utbildning här senast vid höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år eller efter skolgång i Sverige har varit bosatt utomlands och därefter har återvänt till Sverige för att återuppta sin utbildning här. Vidare framgår att rektorn ansvarar för att bedömningar görs. (3 kap. 12 c § skollagen)

Av skollagen framgår vidare att resultatet av en bedömning enligt 12 c § ska beaktas vid beslut enligt 12 e och h §§, upprättande av individuell studieplan enligt 12 g § och bedömning av behov av studiehandledning på modersmålet enligt 12 i § samt vid övrig planering av undervisningen och vid fördelning av undervisningstiden. (3 kap. 12 d § skollagen)

Av förarbetena till skollagen framgår att en förutsättning för att undervisningen ska ge eleven möjlighet att utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen är att skolan tar fasta på de kunskaper eleven tidigare har utvecklat och vad eleven behöver fortsätta att utveckla för att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Hur undervisningen för nyanlända elever bör utformas, vilken ämnesundervisning de kan delta i och i vilken omfattning detta kan ske är alltid en bedömning som

måste göras individuellt utifrån den enskilda eleven. Av förarbetena framgår vidare att det är viktigt att skolor redan tidigt bildar sig en uppfattning om vilka kunskaper som nyanlända elever har. En bedömning av kunskaperna redan inledningsvis är själva fundamentet för den vidare utbildningen och syftar till att de nyanlända eleverna ska kunna placeras i ett sådant sammanhang att de kan ta till sig undervisningen. Bedömningen syftar också till att redan på ett tidigt stadium upptäcka elever som behöver särskilda åtgärder från skolans sida. Ytterligare ett argument för att tidigt göra en bedömning av nyanlända elevers kunskaper är att en sådan bedömning ökar förutsättningarna för att alla elever ska få en likvärdig utbildning. (prop. 2014/15:45 s. 27 f)

Av skollagen framgår vidare att för en nyanländ elev som har tagits emot inom skolväsendet i högstadiet i grundskolan eller specialskolan och vars kunskaper har bedömts enligt 12 c §, ska en individuell studieplan upprättas senast inom två månader från mottagandet. Studieplanen ska vara långsiktig och beskriva hur eleven ska uppnå behörighet till gymnasieskolans nationella program utifrån elevens mål. Den ska innehålla uppgifter om utbildningens huvudsakliga innehåll och planerade stödåtgärder. Studieplanen ska revideras löpande utifrån de bedömningar som görs av elevens ämneskunskaper. (3 kap. 12 g § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans mottagande och undervisning av nyanlända elever. Tillsynen visar att det har saknats förutsättningar för lärarna att beakta resultatet av bedömningen vid planeringen av undervisningen eftersom resultatet av kartläggningmaterialet inte har varit tillgängligt. Att resultatet av bedömningen är tillgängligt och beaktas vid planeringen av undervisningen är en förutsättning för att undervisningen ska kunna anpassas efter en elevs behov, förutsättningar och kunskapsnivå i olika ämnen.

Skolinspektionen konstaterar vidare att det inte har upprättats individuella studieplaner för de nyanlända elever som tagits emot på högstadiet, vilket är ett krav enligt skollagen. Syftet med de individuella studieplanerna är att - utifrån elevens mål - beskriva hur undervisningen ska planeras och vilka stödinsatser som behövs för att eleven så snabbt som möjligt ska bli behörig till nationella program. Eftersom tiden i grundskolan inte alltid är tillräcklig för att en elev ska kunna uppnå behörighet till gymnasieskolans nationella program bör en individuell studieplan, i de fall det är aktuellt, beskriva tänkbara vägar inom gymnasieskolans introduktionsprogram, dock med målet att eleven ska bli behörig till ett nationellt program. Att individuella studieplaner inte upprättas innebär en uppenbar risk för att det tar längre tid för en elev att bli behörig, eller att eleven inte alls lyckas bli behörig till nationella program.

Frånvaro

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med lärare, elevhälsan och rektorn samt dokumentstudier framgår att huvudmannen inte snarast informeras om när en utredning om en elevs omfattande frånvaro har inletts. I intervjuerna framkommer att en frånvaroutredning som regel inleds när en elev har 20 procents frånvaro under en fyraveckorsperiod. Enligt elevhälsan anmäls frånvaron till huvudmannen först en eller två fyraveckorsperioder senare. Rektorn uppger att huvudmannen aldrig får besked om en frånvaroutredning när den inleds. Enligt rektorn görs anmälan till huvudmannen först när en elev har väldigt hög frånvaro, 30 procent eller mer, och då åtta veckor efter att utredningen inletts.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att när en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen (7 kap. 19 a § skollagen).

Av förarbetena till skollagen framgår att syftet med regleringen är att huvudmannen ska kunna stödja skolan i arbetet med att tillgodose elevens rätt till utbildning. Att huvudmannen får information om en elevs upprepade eller längre frånvaro kan i vissa fall innebära att adekvata åtgärder kan sättas in tidigare vilket i sin tur kan leda till att en elev inte behöver fastna i ett negativt mönster av frånvaro. Sådana åtgärder kan t.ex. innebära kostnader för utbildning i hemmet eller på annan lämplig plats under en viss tid. Huvudmannen har även ett kontinuerligt ansvar för att se över sin resursfördelning så att skolan ges möjlighet att sätta in de åtgärder som behövs för att eleven ska kunna fullgöra sin skolplikt. (prop. 2017/18:182 s. 63)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med att motverka elevers frånvaro. Tillsynen visar att frånvaroutredningar inleds när elever enligt skolan bedöms ha upprepade eller längre frånvaro, men att detta inte anmäls till huvudmannen förrän nära två månader senare och bara om frånvaron eskalerar.

Extra anpassningar och särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Extra anpassningar

Av intervjuer med lärare och elevhälsan framgår att elever inte får de extra anpassningar som de behöver. I intervjuer med lärare framkommer att enklare extra anpassningar i form av pauser, enskilda platser, dynor på stolar och hörselkåpor ges, medan mer tidskrävande anpassningar inte är möjliga att ge. Det

är enligt lärarna för många elever som behöver sådana anpassningar. Exempelvis nämner lärare att de inte hinner ge individuella instruktioner och checklistor, förenklat material och muntliga prov till alla de elever som behöver sådana stödinsatser. I intervju med lärare framkommer att svårigheten att hinna med delvis är kopplat till att nyanlända elever följer klassens undervisning i alla ämnen. Till exempel framkommer att nyanlända elever som förstår engelska visserligen kan få läromedel på engelska, men att lärarna inte har tid att anpassa arbetsmaterial till deras nivå eller ge eleverna möjlighet att förstå lärarens genomgång av ämnesinnehållet. Elevhälsan bekräftar att det varierar om eleverna ges extra anpassningar eller inte, särskilt på högstadiet. I intervjun framkommer att deras bedömning är att det i praktiken är omöjligt för lärarna på högstadiet att identifiera och ge extra anpassningar till alla de elever som behöver det. Det gäller enligt elevhälsan särskilt de elever med utländsk bakgrund som har bristande kunskaper i svenska.

Resultatet av Skolinspektionens enkät vårterminen 2023 till lärarna visar också på låga värden när det gäller arbetet med extra anpassningar. På en indexskala från 1-10 är medelvärdet 5,2 på frågan om lärarna tycker att extra anpassningar ges skyndsamt till de elever som riskerar att inte klara skolarbetet. Motsvarande värde för samtliga skolor i enkätomgången är 6,4. Rektorn förklarar enkätresultaten med att lärarna inte har samverkat om arbetet med extra anpassningar i tillräcklig utsträckning, och då främst på mellan- och högstadiet. Enligt rektor har lärarna enats om vilka anpassningar som en elev behöver, men sedan har inte alla lärare genomfört dem i undervisningen.

Anmälan och utredning om särskilt stöd

Av intervjuer med lärare, rektorn och biträdande rektorer framgår att det är otydligt för lärarna hur de ska anmäla till rektorn att en elev inte kommer att klara de betygskriterier eller de kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppnås trots att eleven getts stöd i form av extra anpassningar. I intervjuer med lärare anges två olika sätt att anmäla: att meddela biträdande rektor på det så kallade elevhälsomötet för respektive stadium eller fylla i en blankett som lämnas till rektorn. Lärarna på låg- och mellanstadiet uppger att deras uppfattning är att de biträdande rektorerna ser det som en anmälan när lärarna meddelar det muntligt på elevhälsomötena. I intervjun med rektorn och de biträdande rektorerna framkommer dock att anmälan endast kan göras via en blankett där läraren ansöker om samråd med elevhälsoteamet.

Av intervjuer med lärare framgår att otydligheten har lett till missförstånd om elever anmälts eller inte. Det framgår till exempel att en lärare har anmält elever muntligt på elevhälsomötet men senare förstått av rektorn att skolledningen inte uppfattat att eleverna har anmälts, eftersom ingen blankett lämnats in. Lärare på högstadiet uppger att de av samma anledning är osäkra på om en specifik elev i årskurs 9 är anmäld eller inte, trots att de på elevhälsomötet meddelat att eleven behöver utredas för särskilt stöd. Rektorn bekräftar att det är oklart om eleven är anmäld eller inte, men att eleven i alla fall har tagits upp på ett EHT-möte. Lärare

på lågstadiet uppger att de aldrig anmäler elevers eventuella behov av särskilt stöd via blankett till rektorn. Istället meddelar de detta på elevhälsomötet med biträdande rektorn, vilket oftast resulterar i att specialpedagogen arbetar med eleven under cirka tre månader. Lärarna uppger att det därför inte finns någon tydlig gräns mellan extra anpassningar och särskilt stöd på lågstadiet.

Av intervju med lärare framgår vidare att skolans rutin och arbetssätt innebär att de inte får göra en formell anmälan till rektorn när de bedömer att en elev riskerar att inte klara kunskapsmålen trots att berörd elev fått stöd i form av extra anpassningar eller att lärarna bedömer att sådana anpassningar inte är tillräckliga. Lärare uppger, vilket också bekräftas av rektorn, att innan de får göra en formell anmälan måste de genomföra vissa utredningsinsatser och åtgärder själva. Enligt lärare innebär det att de måste ha samtal med eleven och dennes vårdnadshavare, testa nya extra anpassningar samt utvärdera och diskutera dessa vid ett flertal tillfällen i arbetslaget innan de får göra en formell anmälan. Det innebär enligt lärare att det kan ta upp till ett läsår innan en elev formellt får anmälas och behovet av särskilt stöd kan utredas, även om läraren redan inledningsvis bedömde att extra anpassningar inte var tillräckliga. I intervju med lärare framkommer att en anledning till att det tar lång tid är att elever kan ha omfattande frånvaro vilket försvårar för lärare att genomföra de insatser som krävs innan anmälan får göras. Lärarna uppger att det faktum att arbetet med att anmäla och utreda elevers behov av särskilt stöd tar lång tid leder till att elevers kunskapsutveckling försämras ytterligare. Rektorn uppger att processkartan för särskilt stöd innebär att lärarna själva måste genomföra vissa insatser innan en elev kan anmälas och utredas, och att skolledningen arbetat för att lärarna inte ska ta genvägar i den processen.

Resultatet av Skolinspektionens enkät till lärarna våren 2023 visar låga värden för arbetet med att utreda elevers behov av särskilt stöd. På en indexskala från 1-10 är medelvärdet 4,3 på frågan om lärarna tycker att skolan utreder behovet av särskilt stöd skyndsamt när extra anpassningar inte är tillräckliga. Motsvarande medelvärde för samtliga deltagande skolor är 5,7.

Skolinspektionen har tagit del av betygs katalogerna för höstterminen 2022 och vårterminen 2023 samt en förteckning över de elever som var anmälda och utredda för eventuellt behov av särskilt stöd i augusti 2023. Av dokumenten framgår att flera elever som hade många F både höstterminen 2022 och vårterminen 2023 inte var anmälda och utredda. Dessa elever hade vårterminen 2023 mellan 0 och 120 betygs poäng. Nästan alla dessa elever hade högre betygs poäng höstterminen 2022.

Utarbetande av åtgärdsprogram

Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att det finns elever i skolans särskilda undervisningsgrupper som inte har åtgärdsprogram. Rektorn uppger att för elever som placerats i dessa grupper i närtid saknas ännu formella beslut om åtgärdsprogram. I intervju med lärare framkommer att anledningen till att åtgärdsprogrammen inte har utarbetats är tidsbrist. Enligt rektorn är dock

vårdnadshavarna informerade om att eleverna är placerade i en särskild undervisningsgrupp.

Rättslig reglering

Extra anpassningar

Av skollagen framgår att om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen (3 kap. 5 § skollagen).

Anmälan och utredning om särskilt stöd

Av skollagen framgår vidare att om det på något sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. (3 kap. 7 § skollagen)

Enligt läroplanen för grundskolan har rektorn, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans arbete utformas så att eleverna får de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver och att resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör. (Lgr22, 2.8 Rektorns ansvar)

Utarbetande av åtgärdsprogram

Av skollagen framgår att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. (3 kap. 9 § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete gällande extra anpassningar. Tillsynen visar att extra anpassningar inte ges till alla elever utifrån deras identifierade behov.

Skolinspektionen bedömer vidare att det finns brister i skolans arbete med att anmäla elevers eventuella behov av särskilt stöd. Tillsynen visar att det är otydligt på skolan hur anmälan ska göras till rektorn när en lärare befarar att en elev inte

kommer att uppfylla betygskriterierna eller kriterierna för bedömning av kunskaper som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar. Det leder till att det är oklart på skolan om vissa elever har anmälts eller inte. Det leder också till att lärare tror att de anmält elever medan skolledningen har en annan uppfattning. Tillsynen visar också att skolan har ett arbetssätt som ibland leder till att en lärare inte får anmäla att en elev kan behöva särskilt stöd trots att bedömningen är att extra anpassningar inte är tillräckliga. Sammantaget leder bristerna till att det finns en uppenbar risk att elever inte får de stödinsatser som de behöver för att klara kunskapsmålen, eller får tillräckliga stödinsatser för sent. Enligt lärarna påverkar detta elevernas kunskapsutveckling negativt, vilket det också finns visst stöd för i betygsstatistiken.

Att det är otydligt på skolan om en elev har anmälts eller inte innebär också att utredningar om en elevs behov av särskilt stöd kan utebli trots att en lärare uppfattar att en anmälan har gjorts. Tillsynen visar också att det på lågstadiet inte alltid görs utredningar när extra anpassningar inte bedöms vara tillräckliga. Istället sätts insatser in som är att betrakta som särskilt stöd utan att behovet har utretts, till exempel hjälp av speciallärare under längre perioder.

Skolinspektionen konstaterar vidare att det finns brister i skolans arbete med att utarbeta åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd. Tillsynen visar att det finns elever som inte har åtgärdsprogram trots att de får särskilt stöd i form av anpassad studiegång och undervisning i särskild undervisningsgrupp.

Arbete för att skapa trygghet och motverka kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Plan mot kränkande behandling

Av information från rektorn inför tillsynen samt av intervjun med rektorn framgår att skolan saknar en aktuell plan mot kränkande behandling. Rektorn uppger i intervjun att skolan har påbörjat ett arbete med att ta fram en ny plan och att denna enligt tidplanen ska vara klar vecka 45. Av planen för tidigare läsåret 2022/23 framgår även att det saknas en redogörelse för hur de planerade åtgärderna i föregående plan har genomförts. Istället finns under rubriken "Resultat av utvärderingen av fjolårets plan" påståenden såsom "genomföra trygghetsenkäter i samtliga klasser" och "genomföra trygghetsvandringar med representanter ur klass F-9". Av planen framgår att den skulle ha utvärderats senast 14 juni 2023.

Arbetet med att motverka kränkande behandling

Av intervjuer med rektorn, lärare och elevhälsan framgår att personal inte alltid anmäler till rektorn när elever blir utsatta för kränkande behandling. Rektorn uppger att vissa i personalen anmäler, men inte alla. Lärare och elevhälsan uppger att anledningen till att anmälan inte görs oftast är tidsbrist, vilket också rektorn

bekräftar. Enligt rektorn har skolan haft personalbrist, vilket lett till att lärarna inte har hunnit dokumentera anmälningar på det sätt som de ska när kränkningar har inträffat.

Enligt elevhälsan leder tidsbristen också till att anmälningar som har gjorts och dokumenterats inte alltid utreds, eftersom dessa utredningar är ganska omfattande. Lärare uppger att de inte vet vad som händer efter att en anmälan om kränkande behandling har gjorts. Enligt lärarna får mentorn till den elev som anmälan gäller ett mejl från rektorn om vem som ska utreda kränkningen, men sedan får de ingen ytterligare information. Rektorn anger i informationsinhämtningen inför tillsynen att när en anmälan kommer in beslutar han om den upplevda kränkningen ska utredas eller inte. Om rektorn beslutar om att utreda kränkningen utser rektorn en ansvarig personal som får utreda kränkningen. I planen mot kränkande behandling för tidigare läsåret 2022/23 anges istället att det är den bland personalen som får kännedom om att en elev blivit kränkt som ansvarar för att utreda kränkningen.

Resultatet av Skolinspektionens enkät till lärarna våren 2023 visar låga värden för arbetet med att förhindra kränkningar. Exempelvis är medelvärdet 5,5 på frågan om lärarna tycker att de vuxna i skolan gör tillräckligt när en elev blir illa behandlad, att jämföra med 7,6 för samtliga skolor som deltog i enkätomgången.

I intervjuer med elever, lärare, elevhälsan och rektorn framkommer olika beskrivningar om hur tryggheten är för eleverna på skolan. Eleverna på samtliga stadier uppger i intervjuer att de känner sig trygga i skolan, men att det kan förekomma konflikter på rasterna. I intervjuer med lärare framkommer att tryggheten för eleverna varierar mellan stadierna. För eleverna på lågstadiet och högstadiet beskrivs skolmiljön som trygg medan tryggheten för eleverna på mellanstadiet inte är tillfredsställande enligt lärarna. Det inträffar händelser på raster och i korridorer som påverkar tryggheten negativt. Elevhälsan beskriver att tryggheten för eleverna inte är tillfredsställande i vissa klasser på mellanstadiet. Rektorn uppger att bristande trygghet för eleverna förra läsåret identifierades inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete, vilket ledde till att arbetet med planen mot kränkande behandling startades om.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att personalen som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet. (2 kap. 34 § skollagen)

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som ska påbörjas eller genomföras under det kommande året. En

redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande plan. (6 kap. 8 § skollagen)

Av skollagen framgår vidare att om en lärare eller annan personal får kännedom om att en elev har blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla det till rektorn. En rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling är skyldig att anmäla detta till rektorn. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de angivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. (6 kap. 10 § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med att tillförsäkra eleverna en trygg skolmiljö. Tillsynen visar att skolan saknar en aktuell plan mot kränkande behandling. Den föregående planen för läsåret 2022/23 saknar dessutom en redogörelse för hur föregående års åtgärder har genomförts. Därmed saknas på skolan ett strukturerat och dokumenterat arbete över tid för att tillförsäkra eleverna en trygg skolmiljö.

Vidare bedömer Skolinspektionen att det finns brister i skolans arbete med att anmäla och utreda när elever blir utsatta för kränkande behandling. Tillsynen visar att personal inte alltid anmäler när kränkningar inträffar och att omständigheterna kring kränkningarna inte alltid utreds. Därmed finns en uppenbar risk för att kränkningarna fortsätter.

Arbetet för att skapa studiero

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Ordningsregler

Av intervjuer med elever, lärare, elevhälsan och rektorn framgår att det saknas ordningsregler på skolan. I intervjuerna framkommer att det istället finns så kallade förväntansregler som elever och vårdnadshavare uppmanas skriva på. I informationsinhämtningen inför tillsynen uppger rektorn att dessa förväntansregler har diskuterats i de olika klasserna och sedan konkretiserats i gemensamma klassregler. Rektorn uppger dock att förväntansreglerna inte är några ordningsregler. Enligt rektorn finns emellertid olika uppfattningar om detta vilket lett till att det på skolan är otydligt om det finns ordningsregler eller inte. Detta framgår också av intervjuer med elever och lärare: några elever och några lärare uppfattar att det finns ordningsregler medan andra uppger att sådana saknas. Enligt rektorn har skolan påbörjat ett arbete med att ta fram gemensamma ordningsregler, vilka sedan ska förankras hos personalen och eleverna innan de beslutas.

Utredning av ordningsstörande beteende

Av intervjun med rektorn framgår att han inte har inlett några utredningar när elever vid upprepade tillfällen har stört ordningen eller gjort sig skyldig till en allvarlig förseelse. Rektorn uppger att när detta har inträffat har rektorn haft samtal med berörd elev och vårdnadshavare och påtalat allvaret i situationen. Detta har dock inte dokumenterats som en del i en utredning. Lärare på alla tre stadierna uppger under intervjuer att utredningar inte görs när elever vid upprepade tillfällen stör ordningen.

Av intervjuer med elever, lärare och rektorn samt lektionsobservationer framgår att det förekommer ordningsstörande beteende och att studieron inte är bra i vissa klasser. I intervjuer med elever framkommer att det finns klasser där ljudnivån ofta är hög och elever springer ut och in i klassrummet, vilket också bekräftas av lektionsobservationer. Lärare beskriver att det i ett par klasser är väldigt svårt att få studiero, och att det är några elever som återkommande stör ordningen. Av intervjuer med lärare framgår vidare att lärarna upplever att de lämnas ensamma i arbetet med att skapa en bra studiemiljö. Lärare beskriver att de använder skolans så kallade konsekvenstrappa när en elev stör ordningen, där bland annat samtal med vårdnadshavarna ingår, men att elevens beteende ändå ofta fortsätter. I intervjuer med lärare framkommer vidare att när eleven fortsatt stör ordningen, trots att rektorn kallat eleven och vårdnadshavarna till samtal, så vidtas inga ytterligare disciplinära åtgärder. Rektorn bekräftar att det finns klasser med bristande studiero, och ger exempel på hur de vidtagit åtgärder i form av ökad bemanning eller stöd från specialpedagogen.

Rättslig reglering

Ordningsregler

Av skollagen framgår att ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. Ordningsreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp. Orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras. Ordningsreglerna ska utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna. Rektorn beslutar om ordningsregler. (5 kap. 5 § skollagen)

Av förarbetena till skollagen (prop. 2021/22:160 s. 31) framgår vidare att syftet med ordningsregler är att skapa arbetsro och en lugn och trygg miljö i skolan.

Utredning av ordningsstörande beteende

Av skollagen framgår att om en elev i bland annat grundskolan vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjorts sig skyldig till en allvarligare förseelse, ska rektorn se till att saken utreds. Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. (5 kap. 9 § skollagen)

Av förarbetena till skollagen framgår att om en elev fortsätter med sitt olämpliga beteende eller gör sig skyldig till en allvarligare förseelse, ska rektorn därför se till

att saken utreds. Om förutsättningarna för skyldigheten att utreda en elevs behov av särskilt stöd är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. Med utgångspunkt i vad som framkommit i utredningen av elevens olämpliga beteende ska rektorn se till att det vidtas åtgärder för att få eleven att ändra sitt beteende. En sådan åtgärd kan vara att tilldela eleven en skriftlig varning. Det kan också handla om att ge eleven stöd i undervisningen eller annat stöd från elevhälsan om det visar sig att eleven är i behov av detta. Bestämmelserna förutsätter att de disciplinära åtgärder som vidtas dokumenteras av skolans personal. (prop. 2009/10:165 s. 326)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete för att tillförsäkra eleverna studiero. Tillsynen visar att skolan saknar ordningsregler, vilket är ett krav enligt skollagen. Syftena med ordningsregler är att skapa arbetsro och en lugn och trygg miljö i skolan. Gemensamma regler och välförankrade förhållningsätt och rutiner som omfattas av all personal är en förutsättning för att arbetet med att tillförsäkra eleverna studiero ska få genomslag. En annan förutsättning är att det finns en samsyn bland personalen om vilka konsekvenserna är när ordningsreglerna inte följs.

Tillsynen visar vidare att elevers ordningsstörande beteende inte utreds enligt författningarnas krav. Av tillsynen framgår att det finns elever som vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt där det ordningsstörande beteendet inte har utretts. Att en elevs ordningsstörande beteende utreds är viktigt för att kunna komma fram till adekvata åtgärder för att beteendet ska upphöra.

Betygsättning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har tagit del av en sammanställning över betygssättande lärare vårterminen 2023. I förteckningen anges också vilken lärare som tillsammans med den lärare som bedrev undervisning beslutade om betyg om ansvarig lärare inte har lärarlegitimation. Av förteckningen framgår att olegitimerad lärare på egen hand beslutade om betyg och inte tillsammans med en legitimerad lärare.

Vidare framgår av intervju med lärare att det förekommer att olegitimerade lärare som ansvarar för och bedriver undervisning i en särskild undervisningsgrupp inte signerar betygskatalogen trots att de undervisat eleverna. I intervjun framkommer att det enbart är den lärare som bedriver undervisningen i elevernas ordinarie klass som signerar betygskatalogen.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med denna lag och andra författningar (3 kap. 14 § skollagen).

Vidare framgår av skollagen att betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. (3 kap. 16 § skollagen)

Av skolförordningen framgår att beslut om betyg ska dokumenteras i en betygs katalog och att rektorn ansvarar för att betygs katalogen förs. Vidare framgår att Statens skolverk får meddela ytterligare föreskrifter om utformningen av betygs katalog, terminsbetyg, slutbetyg och betyg efter prövning. Förordning (2011:506). (6 kap. 10 och 23 §§ skolförordningen)

Av Skolverkets föreskrifter framgår att skolenheten ska ha rutiner för att säkerställa att samtliga beslut om betyg i betygs katalogen har fattats av den eller de som enligt 3 kap. 16 § skollagen ska besluta om betyg. Den eller de som beslutar om ett betyg ska datera uppgiften i betygs katalogen och förse uppgiften med egenhändig signatur. Om betygs katalogen förs elektroniskt får uppgiften i stället skrivas under elektroniskt. (4 och 7 §§ Skolverkets föreskrifter [SKOLFS 2011:123] om betygs katalog)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolans arbete med betygssättning inte uppfyller författningarnas krav. Tillsynen visar att lärare som saknar legitimation ensamma har beslutat om betyg och signerat betygs katalogen trots att detta ska göras tillsammans med en legitimerad lärare. Det förekommer också att beslut om betyg inte har signerats i betygs katalogen av lärare som vid tidpunkten för betygssättningen bedriver undervisningen.

Att besluta om betyg innebär myndighetsutövning och kan påverka en elevs framtid i hög grad. Det medför därför ett stort ansvar när betyg ska beslutas, och därmed viktigt att betyg sätts på ett korrekt sätt.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Strängnäs kommuns verksamhet vid Mariefreds skola uppfyller inte författningarnas krav vad gäller undervisning av legitimerade och behöriga lärare, mottagande och undervisning av nyanlända elever, frånvaro, extra anpassningar och särskilt stöd, arbetet med trygghet och studiero samt betygssättning. Det finns därför skäl att förelägga Strängnäs kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning

Studiehandledning på modersmålet

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervjuer med lärare och elevhälsan framkommer att det finns elever på skolan som inte får sitt behov av studiehandledning på modersmålet tillgodosett. Av intervjuer med rektorn, lärare och elevhälsan framgår att det är lärarna som tillsammans med elevhälsan bedömer om en elev behöver studiehandledning. Ansökan lämnas via en blankett till rektorn som sedan vidarebefordrar den till en central enhet i kommunen: Språkcentrum. Såväl elevhälsan som lärare uppger att det är antalet år som eleven varit i Sverige som sedan styr hur mycket studiehandledning eleven tilldelas: tre timmar för en helt nyanländ elev och sedan minskas stödet med en timme per år. Därefter är det inte möjligt för elever att få studiehandledning på modersmålet. Enligt elevhälsan och lärarna är därför tilldelningen schablonmässig och inte behovsstyrd. Elevhälsan uppger som exempel att skolan har fått ett tydligt besked från Språkcentrum om att en elev inte kunde få fler timmar eftersom eleven varit i Sverige i tre år. Av intervjun med rektorn och de biträdande rektorerna framgår också att det finns en allmängiltig timbegränsning av studiehandledningen för en elev. De uppger dock att de inte känner till om eleverna får sitt behov av studiehandledning tillgodosett eller inte.

Huvudmannen och rektorn uppger i sitt svar på tjänsteanteckningen att lärarnas och elevhälsans uppfattning om hur studiehandledningen tilldelas är "en gammal kvarleva" från förr, och att huvudmannen och rektorn inser att informationen om hur ansökan ska göras har varit otillräcklig. Huvudmannen och rektorn uppger att alla elever som skolan ansöker studiehandledning för, även de som inte är nyanlända, beviljas två timmars handledning oavsett tid i Sverige. Om skolan bedömer att en elev behöver mer studiehandledning skall en ny ansökan skickas till Språkcentrum för nytt beslut.

Rättslig reglering

Av skolförordningen framgår att en elev ska få studiehandledning på sitt modersmål om den behöver det (5 kap. 4 § skolförordningen).

Syftet med studiehandledning på modersmålet beskrivs i förarbetena till regleringen i 3 kap. 12 i § skollagen om den utökade rättigheten till studiehandledning på modersmålet för elever som är nyanlända på högstadiet, där följande framgår: Syftet med studiehandledning på modersmålet till nyanlända elever är att ge eleverna möjlighet att nå de betygskriterier som minst ska uppnås. Det innebär att den studiehandledning som eleven ska få bör utgå från elevens stödbehov och lärarens planerade undervisning utifrån kursplanen och kunskapskraven i ämnet. Elevens behov ska styra i vilken omfattning handledning ges och hur den utformas. I annat fall finns risk för att erbjudandet blir schabloniserat och baseras mer på skolhuvudmannens förutsättningar än på elevens behov (prop. 2017/18:194, s. 38-39).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med att ge studiehandledning på modersmålet till de elever som behöver det. Tillsynen visar att eleverna visserligen får studiehandledning men att den sammantagna bedömningen från professionen, det vill säga lärare och elevhälsans personal, är att den inte ges utifrån elevernas bedömda behov. Anledningen är att lärare och elevhälsan inte har fått information om hur ansökan utöver schablonutdelningen ska göras.

Skolinspektionen har inga synpunkter på en huvudmans rutiner för hur skolor ska ansöka om att en elev behöver studiehandledning på modersmålet. Skolinspektionen konstaterar dock att brister i informationen om hur ansökan ska göras har lett till att elever på Mariefreds skola har getts studiehandledning utifrån schablon och inte utifrån behov. För att uppnå syftet med studiehandledning på modersmålet ska varje elev få den studiehandledning som den är i behov av. Elevens behov ska alltså styra i vilken omfattning handledning ges och hur den utformas.

Val av ingripande

Skolinspektionen får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Strängnäs kommuns verksamhet vid Mariefreds skola uppfyller inte författningarnas krav vad gäller studiehandledning på modersmålet. Skolinspektionens utredning visar dock att bristen delvis har sin grund i bristande kommunikation från huvudmannens sida. Vid en sammantagen bedömning finner Skolinspektionen att bristen därför får anses vara mindre allvarlig. Det finns därför skäl att tilldela Strängnäs kommun en anmärkning i detta avseende.

Områden utan konstaterade brister

Undervisning under ledning av lärare

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att det är tydligt vilken lärare som ansvarar för undervisningen i olika ämnen för de elever som läser i en särskild undervisningsgrupp. Av intervjuer med lärare framgår att de lärare som undervisar eleverna i den särskilda undervisningsgruppen ansvarar för den undervisningen, även om de ibland utgår från en grovplanering som läraren som undervisar i elevens ordinarie klass tillhandahåller.

Rättslig reglering

Enligt skollagen definieras undervisning som processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till skollagen och som syftar till utveckling och lärande genom att elever inhämtar och utvecklar av kunskaper och värden (1 kap. 3 § skollagen).

Av skollagen framgår vidare att en legitimerad lärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver. Detsamma gäller en lärare som är undantagen från krav på legitimation enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 13 § tredje stycket och den som bedriver undervisning i fall som avses i 17 § och 18 § andra stycket 1-3. (2 kap. 15 § skollagen)

Av skolförordningen framgår att eleverna genom strukturerad undervisning ska ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygsriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. (5 kap. 2 § skolförordningen)

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Undervisning i svenska som andraspråk

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med lärare, elevhälsan och rektorn framgår att det är oklart om eleverna under läsåret 2022/23 fick undervisning i svenska som andraspråk utifrån syfte och centralt innehåll i ämnets kursplan. Det framgår av intervjuerna att undervisningen huvudsakligen bedrevs parallellt i samma undervisningsgrupp där undervisningen i ämnet svenska bedrevs. Enligt lärare och elevhälsan arbetade dock elever som läste svenska som andraspråk delvis med annat material som var anpassat för undervisning i ämnet.

Av intervjuer med lärare, elevhälsan och rektorn framgår att skolan från och med höstterminens start innevarande läsår har anställt ytterligare en behörig lärare i svenska som andraspråk. Av intervjuer med lärare framgår att denne lärare dels ska ge stöd till övriga lärare i ämnet, dels ta ut elever ett par lektioner i veckan och ge dem undervisning i svenska som andraspråk i grupp. Rektorn uppger att från och med höstterminen 2023 kommer den behöriga läraren att undervisa alla elever som läser ämnet i årskurs 9 på samtliga lektioner och eleverna på mellanstadiet på vissa lektioner. Enligt rektorn har lärarna på lågstadiet behörighet att undervisa i svenska som andraspråk, vilket också med något undantag framgår av den inskickade lärarförteckningen med uppgifter om lärarnas behörigheter.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att för varje ämne ska en kursplan gälla. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner. (10 kap. 8 § skollagen)

Av skolförordningen framgår att för grundskolan gäller en läroplan enligt 1 kap. 11 § första stycket skollagen (2010:800). Läroplanen finns i förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Av 3 § samma förordning framgår att kursplaner för grundskolans ämnen ingår i läroplanen och att kursplanerna kompletteras av kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier. Förordning (2022:280). (9 kap. 1 § skolförordningen)

Av Lgr22, del 5 Kursplaner framgår bland annat syfte och centralt innehåll för svenska som andraspråk. Under rubriken Syfte anges bland annat att genom att undervisningen utgår från ett andraspråksperspektiv ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt svenska tal- och skriftspråk så att de får tilltro till språkförmåga och kan och vågar uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Strängnäs kommun bryter mot bestämmelserna när det gäller undervisningen i svenska som andraspråk på Mariefreds skola. Ärendet ska därför avslutas i denna del. Mot bakgrund av hur undervisningen i ämnet bedrevs under föregående läsår förutsätter Skolinspektionen att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna, tillsammans med huvudmannen som ytterst ansvarig för utbildningen, särskilt följer upp och säkerställer att undervisningen i svenska som andraspråk fortsättningsvis utgår från ämnets syfte och centrala innehåll enligt kursplanen.

X Åsa Rasmussen

Beslutsfattare
Signerat av: Åsa Rasmussen

X Hans-Göran Arvidsson

Föredragande
Signerat av: Hans-Göran Arvidsson